

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบประสิทธิผลการจัดการความรู้ของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่สูงภาคเหนือของประเทศไทย” โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักและเสริมด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เพื่อมุ่งหวังให้ทราบถึงระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการจัดการองค์ความรู้ของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศไทย เพื่อศึกษาและได้ข้อมูลเชิงลึก รวมทั้งมีรายละเอียดของข้อมูลในหลายด้าน เพื่อตอบประเด็นในการศึกษาวิจัยโดยได้มีการคัดเลือกสถานีวิจัยโครงการหลวงอินทนนท์ มูลนิธิโครงการหลวง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงระบบและกลไกที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การสรุปและข้อเสนอแนะในการศึกษา เพื่อนำไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยได้กำหนดรายละเอียดต่างๆ เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

- 3.1 รูปแบบและขั้นตอนการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 รูปแบบและขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักและเสริมด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) ซึ่งเป็นการวิจัยทางสังคมศาสตร์ แบบไม่มีการทดลอง (Non-experimental design) เป็นกรณี (Case study method) เป็นการศึกษาแบบเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้เนื้อหาเชิงลึกและมีความน่าเชื่อถือและมีเหตุผลเพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการในหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป ทางผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือโดยใช้เครื่องมือการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเน้นไปที่เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวคิดของ Patton (1990, pp. 39-63) บางส่วนมาประยุกต์เพื่อปรับใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยมากที่สุด ครอบคลุมระบบและกลไกในการจัดการความรู้ของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาภาคเหนือของประเทศไทย ที่สามารถทำให้เชื่อถือได้อย่างครบถ้วนรูปแบบการวิจัยข้างต้น ทางผู้วิจัยขออธิบายเพิ่มเติมให้รายละเอียด ดังนี้

1. การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ คุชฎินิพนธ์ หนังสือ รวมทั้งรายงานการวิจัยและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำกรวิจัยโดยเป็นการรวบรวมทั้งข้อมูลระดับปฐมภูมิ ระดับทุติยภูมิ ได้แก่ การบริหารจัดการโครงการหลวง การจัดการความรู้ ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร การทำงานเป็นทีมและการพัฒนาไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานที่ช่วยในการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงในโครงการหลวงในตำแหน่งต่างๆ โดยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview) คือ คณะกรรมการมูลนิธิโครงการหลวง ผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับต้น เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานมูลนิธิโครงการหลวง ผู้นำชุมชนที่ได้รับการยอมรับและเกษตรกรสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง โดยสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview Form) จำนวน 22 ท่าน ประกอบด้วย กลุ่มสายการบริหาร 4 ท่าน กลุ่มสายการจัดการ 6 ท่านและกลุ่มสายการปฏิบัติการและผู้นำชุมชน 12 ท่าน

3. การใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) โดยใช้การสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) กับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวงคอยอินทนนท์ จำนวน 1,416 คน (ข้อมูลจากส่วนงานบัญชีโครงการหลวงคอยอินทนนท์ วันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2559)

2) กลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากจำนวนประชากรทั้งหมด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะคล้ายกัน ผ่านวิธีการหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างผ่านสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ได้จำนวน 312 คน

นอกจากนั้นเพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยไว้เป็น 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงร่างการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมโครงร่างตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย โดยศึกษาสภาพการดำเนินการของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศไทย และศึกษา รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาจัดทำโครงร่างการวิจัย โดยขอคำแนะนำและความเห็นในการจัดทำร่างการวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำเสนอโครงร่างงานวิจัยต่อบัณฑิตวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสัมภาษณ์รายบุคคลที่มีโครงสร้าง ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มสายการบริหาร กลุ่มสายการจัดการ และกลุ่มสายการปฏิบัติการและผู้นำชุมชน เก็บข้อมูลการดำเนินการของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศไทย

2.1) สร้างประเด็นการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อทราบแนวคิดคำแนะนำของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทราบสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน หลักการ วิธีการ การเปลี่ยนแปลง ปัญหา อุปสรรค วิธีแก้ไขปัญหาเพื่อที่จะได้ข้อมูลการดำเนินการของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศไทยต่างๆ นำไปสู่ผลของการวิจัย

2.2) ตรวจสอบประเด็นการสัมภาษณ์รายบุคคลแล้วปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง โดยท่านอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

2.3) นำประเด็นการสัมภาษณ์รายบุคคลไปดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจนได้ข้อมูลที่ถึงจุดอิ่มตัว นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการวิเคราะห์เพื่อทำการสรุปผลต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 สร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของโครงการหลวงคอยอินทนนท์ จำนวน 1,416 ครัวเรือน โดยแต่ละครัวเรือน สามารถสมัครเป็นสมาชิกได้เพียง 1 คน โดยมีกระบวนการในการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

3.1) ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษาเพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี แล้วนำมารวบรวมเขียนเนื้อหาและข้อคำถามให้สอดคล้อง

3.2) นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ แก้ไขเบื้องต้น เพื่อความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording)

3.3) นำแบบสอบถามตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากการพิจารณาของนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตภา ธิรศิริกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุพงษ์ อินฟ้าแสง ดร.พนัส คุณหมั่นพิทิต ดร.อรรถไกร พันธุ์ภักดี และ ดร.วุฒิ วัชโรดมประเสริฐ ผลปรากฏว่าทุกข้อคำถามที่ค่า IOC สูงกว่า 0.8 ทุกข้อ ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความถูกต้องเชิงเนื้อหา

3.4) นำแบบสอบถามตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-Test) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงในงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรที่เป็นสมาชิกศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุน

วาง ตำบลแม่วิน อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบว่าคำถามสามารถสื่อได้ตรงความหมายตามที่ต้องการและมีความเหมาะสม โดยหาค่า Reliability Coefficient ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ในการหาความเชื่อมั่นผ่านสูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา ซึ่งปรากฏว่าแบบสอบถามทั้งฉบับ จำนวน 54 ข้อคำถาม ได้ค่า Alpha = 0.991 ซึ่งเท่ากับ แบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นสูง (0.71-1.00)

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์และเขียนผลการวิจัย สรุปผลจากการวิเคราะห์สาระบูรณาการข้อมูลจากประเด็นคำถาม จากการสัมภาษณ์และนำข้อมูลมาตีความเนื้อหาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อเขียนผลการศึกษตามกรอบแนวคิดการวิจัย สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

3.2 บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญและประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการวิจัยในเชิงคุณภาพครั้งนี้ ได้แก่ กรรมการมูลนิธิโครงการหลวง เจ้าหน้าที่ระดับสูงจนถึงระดับต้นของมูลนิธิโครงการหลวง ผู้ปฏิบัติงานและผู้นำชุมชนเกษตรกรสมาชิกของมูลนิธิโครงการหลวง จำนวน 22 คน ประกอบด้วย กลุ่มสายการบริหาร 4 ท่าน กลุ่มสายการจัดการ 6 ท่านและกลุ่มสายการปฏิบัติการและผู้นำชุมชน 12 คน

3.2.2 ในการทำวิจัยเชิงปริมาณเพื่อนำมาเสริมการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยกำหนดประชากรคือ เกษตรกรในพื้นที่ที่เป็นสมาชิกมูลนิธิโครงการหลวงดอยอินทนนท์ จำนวน 1,416 คน และทำการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการคำนวณกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Yamane ได้ประชากรตัวอย่าง รวม 312 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

1) เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ (Interview Structured) โดยกำหนดเป็นแบบคำถามที่มีโครงสร้าง (Structure) โดยมีประเด็นคำถามที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออก ดังนี้

1.1) ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร บทความ ตำรา และรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศไทย และวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์

1.2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยยึดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำเสนอแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา

1.3) ทำการตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงเครื่องมือการวิจัย ซึ่งในการตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ก่อนที่จะนำไปใช้จริงโดยอาจารย์ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับโครงสร้างของเนื้อหา ความชัดเจน การใช้ภาษาและการสื่อสาร แล้วผู้วิจัยทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วจัดทำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

2) แบบการสังเกต

การสังเกต (Observation) ขณะดำเนินการลงไปในพื้นที่โครงการตามขอบเขตเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์และทำแบบสัมภาษณ์โดย ผู้วิจัยใช้การสังเกตสภาพการดำเนินการของมูลนิธิและทำการจดบันทึกข้อมูลลงแบบสัมภาษณ์

3) เครื่องมืออำนวยความสะดวกอื่นๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ นอกจากตัวผู้วิจัยแล้วยังมีเครื่องมืออำนวยความสะดวกอื่นๆ ประกอบด้วย

(1) เครื่องคอมพิวเตอร์ และ โปรแกรมสำเร็จรูปที่เกี่ยวข้อง

(2) เครื่องบันทึกเสียง

(3) อุปกรณ์จดบันทึกข้อมูล ได้แก่ ปากกา สมุดจดบันทึก แบบสัมภาษณ์

(4) กล้องถ่ายรูป

(5) หนังสือขอความอนุเคราะห์ความร่วมมือการให้สัมภาษณ์ที่ออกโดยบัณฑิตวิทยาลัย สาขาการจัดการ มหาวิทยาลัยสยาม

3.3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยเนื้อหาสาระสำคัญๆ ในรายละเอียดนั้นผู้วิจัยนำมาจากหัวข้อเนื้อหาสาระของแบบสอบถามประกอบการสัมภาษณ์ สำหรับการเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ 1) ระบบและวิธีการจัดการความรู้ขององค์กร 2) ภาวะผู้นำ 3) วัฒนธรรมองค์กร 4) การทำงานเป็นคณะ 5) การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้

1) ตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหาสาระของแบบสัมภาษณ์แล้วนำมากำหนดเป็นข้อคำถามลงในแบบสอบถาม

2) นำรายละเอียดของคำถามนั้นๆ ใน 5 มิติ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 2 ท่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระ (Validity) และตรวจสอบรายละเอียดของคำถาม (Content) ว่าสอดคล้องกับแบบสัมภาษณ์มากน้อยเพียงใดเมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบเห็นชอบแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการจัดเก็บข้อมูลต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บดังนี้

1. ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยทำหนังสือถึงประธานมูลนิธิโครงการเพื่อขอประทานอนุญาตในการทำวิจัยและทำการสัมภาษณ์บุคคลากรของโครงการหลวงที่มีหน้าที่บริหารจัดการและมอบหมายผู้ประสานงานของโครงการให้ความร่วมมือแจกแบบสอบถามแก่เกษตรกรสมาชิกโครงการ

2. ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อนัดหมายบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญและฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อกำหนดวัน เวลา สถานที่เพื่อทำการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลและชี้แจงกับหัวหน้าฝ่ายประชาสัมพันธ์เพื่อแจกแบบสอบถามให้แก่เกษตรกร

3. เมื่อผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบถ้วนแล้ว ได้นำแบบสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนตามเนื้อหาสาระโดยเปรียบเทียบกับแบบเทปบันทึกเสียงเพื่อประมวลความถูกต้องอีกครั้ง และทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามมิติทั้ง 5 มิติ

4. สำหรับการจัดเก็บข้อมูลเชิงปริมาณที่ต้องแจกแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้กำหนดบุคคลที่ตอบแบบสอบถามโดยวิธีบังเอิญ (Accidentally sampling) กำหนด 3 กลุ่มประชากร คือ 1) ผู้นำเกษตร 2) สมาชิกสหกรณ์ 3) เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โครงการหลวง โดยให้สังเกตในการแจกแบบสอบถามตามเพศและอายุ

5. ผู้ทำการวิจัยจัดหมวดหมู่ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพแยกเป็น 5 มิติข้อมูล เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป สำหรับข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ทำการตรวจนับจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับกลับมาว่าได้จำนวนครบถ้วนหรือไม่และแต่ละแบบสอบถามประชากรตัวอย่างตอบแบบสอบถามครบถ้วนหรือไม่ปรากฏว่าได้รับครบถ้วน 312 ชุด

6. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

จากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เก็บรวบรวมข้อมูลบริบทของมูลนิธิโครงการหลวง แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารมูลนิธิโครงการหลวง แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์กร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้นำ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับหลักเพื่อความยั่งยืน แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารจัดการองค์การที่น่าสนใจอื่นๆ จากเอกสารสิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย หนังสือ ตำราวิชาการ วารสาร บทความทาง

วิชาการ เอกสารการประชุมสัมมนา ข้อมูลที่บันทึกในแผ่นซีดี และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งสามารถสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ ได้

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์ใจความ (Textual Analysis) และการวิเคราะห์บริบท (Contextual Analysis) เพื่อให้เข้าใจแก่นโชนทัศน์ และความสัมพันธ์ระหว่างแก่นโชนทัศน์ (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, 2545, น.383) และใช้การวิเคราะห์แบบสาเหตุและผล การวิเคราะห์บริบทว่าบทความที่ตีพิมพ์แต่ละช่วงหรือประโยคหรือคำนั้น ๆ มีนัยของเรื่องใดเกี่ยวข้องกับปัจจัยใดบ้าง

ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น เริ่มต้นผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้ทำการบันทึกเสียงไว้จากการให้สัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มาถอดข้อความ หลังจากนั้นได้ทำการกำจัดข้อมูลหรือการลดทอนข้อมูล (Reduce) ซึ่งเป็นการตัดข้อมูลที่ไมเกี่ยวข้องกับหัวข้อออกไป โดยผู้วิจัยจะทำการพิจารณาว่าข้อมูลที่ตัดออกไปนั้นต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจริงๆ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถทำการวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ง่ายขึ้น โดยพิจารณาอย่างถี่ถ้วนว่าข้อมูลที่ตัดออกไปนั้นเป็นข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับจริงๆ

เมื่อได้เก็บข้อมูลของการวิจัยทั้ง 2 วิธีแล้ว ผู้วิจัยก็ดำเนินการดังนี้

1. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาแยกแยะพิจารณาในแต่ละมิติของเนื้อหาสาระการวิจัยทั้ง 5 มิติและสาระเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล แล้วดำเนินการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็นแต่ละมิติ เพื่อพิจารณาความคิดเห็นที่ตรงหรือสอดคล้องกันและข้อมูลที่ไม่สอดคล้องกันในบางประเด็นของแต่ละมิติและในทางตรงกันข้ามดูข้อมูลที่ผิดแปลกแตกต่างไปเลย แล้วผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์จุดที่มีความเห็นแตกต่างกันนั้นเนื้อหาสาระทางวิชาการที่มีความถูกต้องคืออะไร เพื่อผู้วิจัยจะสามารถนำมาวินิจฉัยและชี้ความถูกต้องของข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย

2. สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามออกมาจากคำตอบตามมิติแล้วทำการคำนวณตามสถิติต่อไป โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ในการวิจัยเชิงปริมาณนี้ ผู้วิจัยแยกแยะเป็นกลุ่มประเภทของสถิติต่อไปนี้

- 2.1 ในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ สถิติวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นสถิติหลักที่นำมาใช้ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา การวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล

- 2.2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติได้แก่

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มประชากรตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาการเป็นสมาชิก โดยสถิติที่ใช้ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิตและค่าส่วนเบี่ยงเบน

2.3 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกใช้การวิเคราะห์แนวคิด (Conceptual Analysis) เป็นผลการวิจัย และการวิเคราะห์รายประเด็น (Analysis by Theme) นำไปประกอบข้อมูลการอภิปรายผล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยต้องเป็นผู้วิเคราะห์ด้วยตนเอง เริ่มพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วทำต่อหลังจากเก็บข้อมูลสิ้นสุดลง โดยมีข้อมูลจากมุมมองของคนใน (Emic) อาศัยข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรมมาเป็นกรอบแนวความคิด ที่ผู้วิจัยคิดขึ้นมากล่าวคือการวิจัยที่ผู้วิจัยออกไปสัมผัสกับปรากฏการณ์ที่เป็นรูปธรรมก่อนแล้วจึงพยายามสร้างข้อสรุปเชิงนามธรรมในลักษณะของปัจจัย พยายามศึกษาปรากฏการณ์จากหลากหลายมิติ (Multi Dimension) ด้วยข้อมูลจากมุมมองของคนในหรือทัศนคติของคนในโดยไม่ด่วนสรุปปรากฏการณ์ตามสายตาของคนนอกหรือทัศนคติของคนนอก (Etic) ผู้วิจัยได้แสวงหาระบบคุณค่าและความหมายส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มองด้วยสายตาคนใน (Insider's View) พร้อมกับอาศัยมิติปัจจัยที่ได้มาจากแนวคิดทฤษฎีส่วนหนึ่งและจากการสร้างสรรค์จินตนาการของผู้วิจัยส่วนหนึ่ง นำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธมิตินั้นๆ ตลอดจนการสร้างมิติใหม่ขึ้นมาแทน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลแยกเชื่อมโยงปรากฏการณ์ องค์ประกอบ ให้เป็นภาพที่สมบูรณ์ (สภากัจฉิตานิช, 2546, น. 11-16) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจึงเป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัย มาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจต่อการดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์การดำเนินการของมูลนิธิโครงการหลวงในการพัฒนาพื้นที่เขตภาคเหนือของประเทศไทย โดยการวิจัยนี้ใช้วิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodical Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้การสังเกตควบคู่กับการซักถามพร้อมกันนั้นก็ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร หรือทำการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร จำแนก จัดกลุ่ม เรียงลำดับประเด็นหลักประเด็นรอง นำมาสรุปโดยพิจารณาบริบทให้เกิดการบูรณาการความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์รายบุคคลและการสังเกต จากการศึกษาสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์บริบท เพื่อสรุปผลการวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ตามกรอบแนวคิดและการประมวลข้อมูลการสังเกตที่ผู้วิจัยได้บันทึกภาคสนามมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลในกลุ่มเดียวกันมาทำการแยกแยะกรอบความคิดเห็นของข้อมูลมีส่วนแตกต่างกัน สอดคล้องกันแล้วผู้วิจัยจะทำการตรวจเพื่อหาข้อสรุปที่สามารถชี้ชัดในลักษณะของการสังเคราะห์ข้อมูลและเพื่อเป็นการยืนยันความถูกต้องแม่นยำที่จะเป็นประโยชน์แก่สมาชิกของ โครงการมากที่สุดด้วยการนำข้อมูลเชิงปริมาณไปเปรียบเทียบวิเคราะห์กับเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ผลข้อมูลที่มีความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ของสมาชิกของโครงการ